

Zašto pisati domaću medicinsku udžbeniku

Autor Mef.hr
Monday, 27 July 2015

Svjetska je znanstvena dostignuća nužno asimilirati, ali samo objavljivanjem na hrvatskom jeziku naša znanost ima prigodu opstati i postati samosvjestan, a time stvaralački sposoban dio sveopćeg, globalnog. Europa i svijet zasigurno će nas ponajprije prepoznati prema znanstvenim, stručnim i kulturnim postignućima, temeljitije nego u mnogim drugim djelatnostima.

„Po jeziku dok te bude i glavom će tebe biti...“ Petar Preradović Poimanje svijeta i života presudno je vezano uz govor i pisanu riječ, koji su među samim temeljima opstanka i razvoja, a o dragocjenosti knjige sve je već rečeno još davnom slikovitom Lichtenbergovom krilaticom „U slagarskoj je kutiji temelj svekolika napretka“. Riječi zapisane u knjigama pretaču se i u povijest svakog naroda te svjedoče o njegovoj intelektualnoj snazi. Stoga je svaka nova knjiga kulturološka zgodna goleme vrijednosti, a posebice za male narode je bitno da u svim područjima ljudske djelatnosti ostavljaju pisana traga. Medicinski su udžbenici temelj naobrazbe svakog naroda; taja liječnika i svih zdravstvenih djelatnika. Mnogi pak ljudi, pa i nastavnici, nameću pitanje „zašto pisati domaću medicinsku udžbeniku“. Umjesto golemoga truda i brojnih samoodricanja, mnogo je jednostavnije prevesti ili, točnije, samo dati prevesti neku knjigu, letimično pregledati i potpisati prijevod. Izvorno pisani udžbenici ne ulaze u baze podataka i gotovo mimogred se spominju prigodom napredovanja u zvanju, a novčana je naknada piscima zanemariva. Pače, izbjegava se bilo kakva stručna zamjerka glede možebitnih propusta i grješki. Rečenomu nasuprot, uvjerenje je da se samo na primjereno napisanu domaću knjigu može graditi budućnost hrvatske medicine. Pri tome nije moguće bez odabira i dorade jednostavno prenijeti promišljanja iz drugih pa i udaljenih zemalja. Svima zoran primjer jesu posttraumatski stresni poremećaji (PTSP) u američkih vojnika iz Vijetnama i Iraka, te poremećaji u našim braniteljima nakon Domovinskog rata koji nisu istovjetni niti se na isti način mogu liječiti.

Udžbenici i priručnici, kao i sve u medicini, stvaraju se radi bolesnika. Napisani jezikom i načinom jednoznačno razumljivim i liječniku i bolesniku, zalog su njihova međusobna povjerenja i suradnje nužne u uspjehu liječenja najvažnijeg dijela bolesti. Stoga naši izvorni udžbenici prije svega odgajaju zdravstvene djelatnike, ali su vrijedni i bolesnicima – da mogu spoznati najvažnije o svojoj bolesti i lakše se sporazumjeti s medicinskim osobljem. Medicinski udžbenici i priručnici, kadgod usmjeravaju i pravosudnu praksu, djelatnost osiguravaju i društava te usklađuju i brojne društvene djelatnosti. Naši medicinski udžbenici trebaju biti izvrstno i razumljivo jamstvo da je hrvatska medicina učinkovita i sigurna, bez zlorabe tehnologija, pa i pojedinih osobnih težnji. U uvjetima pak nagloga razvoja medicinskih struka, unatoč suvremenoj mogućnosti razmjene informacija, pisanje jasnog i doradenog udžbenika, koji će ostati temeljnim izvorom znanja, nadasve je zahtjevan posao. Glasoviti je kibernetičar Karl Weber napisao „Neko je nedostatak knjiga bila na tetu napretka znanosti. Danas pak njihovo preobilje zbunjuje i sprječava vlastito promišljanje“. U suvremenoj sciencijalnoj revoluciji broj se knjiga i znanstvenih radova svakodnevno eksponencijalno povećava. Stoga je najteže zadatak u pisanju svakoga stručnog djela, a napose udžbenika, tzv. „didaktička amputacija“, odnosno pomnivi odabir podataka i spoznaja koje valja prenijeti studentima. Naposljetku – i ne na zadnjem mjestu – knjige su poveznica udaljenih naroda. Poput hrvatske povijesti i povijest se hrvatske medicine, uz dužno poštovanje i ostalim djelatnostima, prije svega oblikuje na hrvatskim jezikom napisanim udžbenicima i priručnicima koji stoga, uz znanstvenu i stručnu imaju i povijesnu vrijednost. U nas su prvi medicinski spisi Emerika Pavića i Andrije Kačića-Miošića na hrvatskom jeziku nastali pred gotovo tri stotine godina, dugo vremena prije 1843. i znanoga govora Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Hrvatskome saboru, te 1847. godine i usvajanja hrvatskoga kao službenog jezika. O jezicima se pak pitanjima najčešće govori uopće. U vremenu koje živimo – pisana je hrvatska medicinska riječ poput alge u koritu brze gorske rijeke. Pred naletom elektroničkih medija, prevage engleskoga jezika i globalizacijskih gibanja u brzacu koji je danomice sve silovitiji, našoj riječi prijete postupni nestanak. Hrvatska je razmjerno mala tranzicijska zemlja na obali Jadranskoga mora, gdje kulturološki krug, pomalo maehinski, odavno zatvaraju europski utjecaji, a danas i globalizacija. Integracijski procesi tijekom burne povijesti nisu bili sretni za našu zemlju i gotovo uvijek su potiskivali barem dio hrvatskoga narodnog bića. Živim pak i jasnim uvijek je ostajao hrvatski jezik te je po njemu Hrvatska prepoznatljiva i među zemljama sa sličnim izričajem. Važnost materinskoga jezika, među ostalim, ističu brojna antropološka i sociolingvistička istraživanja. Pokazala su, primjerice, da u afričkim državama, gdje je umjesto materinskog u školama i u službenoj uporabi strani jezik, ljudi postižu lošije rezultate u učenju matematike i drugih predmeta, pa i u učenju stranog jezika. Opće je znano, naposljetku, da je strani jezik lakše naučiti ako svoj dobro poznajemo. U Hrvatskoj, nažalost, nema „eista“ jezika jer je utjecajem političkih neprilika najprije bio podvrgnut talijanizaciji i germanizaciji, dolaskom Bogoslava i slavanizaciji, a potom i mađarizaciji. Hrvatski je jezik, istodobno, tijekom zadnjih dvaju stoljeća, od Jerneja Kopitara i Vuka Karadžića, unatoč nastojanjima Petra Guberine, Krune Krstića, Božidara Vanjeka i mnogih pregalaca, sve donedavno bio izložen silovitoj „difuziji“, srpskih pa putem njih i orijentalnih izričaja, a sada smo u pravome kovitlacu anglizacije. Nisu pritom upitne pojedine riječi, nego je posrijedi kultura svakoga naroda, a „narod koji izgubi vlastiti jezik ostaje bez svoje kulture“, govorio je Ivan Supek.

Globalizacija kojoj danas svjedočimo poprava je postupnim slabljenjem političkog, ali i kulturnog identiteta pojedinih naroda. Slojevit je pak zadatak suprotstaviti se silnoj globalizacijskoj bujici koja vodi utapanju naše sveopće kulture, pa i hrvatske medicinske znanosti. Točnije, prijete nam, čini se, da negdje iz domorodačke daljine, postanemo samo daleka ispostava angloameričke medicine i tek njoj na uslugu. To (i samo to) znače udžbenici na engleskom jeziku i njihovi prijevodi. Svjetska je znanstvena dostignuća nužno asimilirati, ali samo objavljivanjem na hrvatskom jeziku naša znanost ima prigodu opstati i postati samosvjestan, a time stvaralački sposoban dio

sveopæeg, globalnog. Europa i svijet zasigurno æe nas ponajprije prepoznati prema znanstvenim, struènim i kulturnim pregnuæima, temeljitije nego u mnogim drugim djelatnostima.

prof. dr. sc. Predrag Keros